

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 323/06

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. mája 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti M. J., K., zastúpeného advokátom JUDr. J. B., P., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 38/2004 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. J. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 38/2004 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Čadca p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 38/2004 k o n a l b e z z b y t o č n ý c h p r i e t á h o v .

3. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia M. J. v sume 8 936 Sk (slovom osemtisícdeväťstotridsaťšesť

slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu advokáta JUDr. J. B., P., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Čadca je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 8 936 Sk (slovom osemtisícdeväťstotridsaťšesť slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti sťažnosti M. J. nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. II. ÚS 323/06 z 15. marca 2007 v časti prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. J. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 38/2004.

Z vyjadrenia predsedu okresného súdu k sťažnosti z 2. mája 2007 vyplýva, že nesúhlasí s tvrdeniami sťažovateľa a je toho názoru, že zo strany okresného súdu nedošlo k namietanému porušeniu označeného základného práva sťažovateľa ako obvineného v trestnom konaní.

Predseda okresného súdu vo vyjadrení okrem iného uviedol podrobnú chronológiu doterajšieho priebehu konania od 4. februára 2004, keď bola okresnému súdu doručená

obžaloba na sťažovateľa, až do 11. apríla 2007, keď bol vyhlásený rozsudok (zo súdneho spisu č. I. 111 - 772).

Odvolávajúc sa na takto podrobne opísaný skutkový stav predseda okresného súdu zastáva názor, že v označenej trestnej veci nedošlo k zbytočným prietahom. Tento názor opiera najmä o to, že:

„Ide o vec skutkovo a právne náročnú, ktorá si vyžaduje zodpovedný prístup všetkých zúčastnených strán. Sám sťažovateľ prispel k predĺženiu súdneho konania, nakoľko neustále zasielal sťažnosti, žiadosti o vylúčenie konajúceho sudcu JUDr. G., vec bola pridelená Mgr. D., ktorá sa vo veci cítila zaujatá, z toho dôvodu bola vec pridelená JUDr. K. Spis bol viackrát predkladaný Krajskému súdu v Žiline na rozhodnutie o vznesených námietkach. Sťažovateľ niekoľkokrát žiadal o vylúčenie konajúceho sudcu z prejednávania veci, spis bol zasielaný na NS SR za účelom rozhodnutia o predĺžení väzby, jedenkrát bol zaslaný na Ústavný súd SR. Menovaný sústavne zasielal súdu sťažnosti, ktoré museli byť riešené.

Dňa 11. 4. 2007 bolo vo veci rozhodnuté na hlavnom pojednávaní, vec nie je zatiaľ právoplatná. Väzba mu skončila po predĺžení NS SR dňa 2. 5. 2007“.

Na vyjadrenie okresného súdu reagoval sťažovateľ podaním zo 16. mája 2007, v ktorom odmietol argumenty uvedené okresným súdom. Uviedol, že *„(...) nemožno súhlasiť s tvrdeniami, že prietahy boli spôsobené samotným sťažovateľom, nakoľko je jeho procesným právom podávať vo veci sťažnosti, žiadosti a iné podania a samotný takýto postup nemôže zapríčiniť prietahy v trestnom konaní.*

Naopak je vecou súdu, aby vo väzobnej veci vykonával úkony urýchlene a bez zbytočných prietahov.

V danom prípade išlo o väzobné stíhanie a sťažovateľ mal obmedzenú osobnú slobodu, nemohol teda spôsobovať prietahy v súdnom konaní, nedostavením sa na pojednávanie a pod.

Je výlučne v kompetencii súdu viesť konanie takým spôsobom, aby neboli porušované základné práva sťažovateľa a nemôže sa súd z porušenia práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov vyvinuť tým, že poukazuje na neustále zasielanie sťažností zo strany sťažovateľa (...).“

Z obsahu sťažnosti, jej doplnení, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že okresný súd sa v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 38/2004 v období od 4. februára 2004 (t. j. od doručenia obžaloby) až do 2. októbra 2006 zaoberal takmer výlučne žiadosťami sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu v dôsledku čoho v uvedenom období bol spis opakovane predkladaný Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v súvislosti s rozhodovaním o predĺžení jeho väzby (október 2005, apríl a október 2006).

Je potrebné sa zmieniť aj o tom, že v priebehu uvedeného obdobia okresný súd vykonal dokazovanie výsluchom obvineného a svedkov na troch pojednávaniach 7. apríla, 2. júna a 7. júla 2004 a tiež konal aj o návrhoch sťažovateľa na vylúčenie predsedu senátu z konania, ktorým krajský súd v jednom prípade (išlo o sudcu JUDr. M. G.) vyhovel a v prípade námietok zaujatosti proti sudcovi JUDr. K. (5. októbra 2005 a 2. októbra 2006) nevyhovel.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde vo veci sťažnosti sťažovateľa upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu.

Sťažnosť v tejto veci je vedená pod spisovou značkou II. senátu ústavného súdu, pretože 10. októbra 2006 bol sťažovateľovi v konaní pred ústavným súdom ustanovený právny zástupca a vtedy bol sudca spravodajca Ján Auxt členom II. senátu. V súlade s rozvrhom práce na rok 2007 sa však sudca spravodajca Ján Auxt stal predsedom III. senátu ústavného súdu a veci, v ktorých je sudcom spravodajcom, prerokúva III. senát

ústavného súdu. Z tohto dôvodu túto vec prerokoval a vo veci samej rozhodol III. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa ods. 2 citovaného článku ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa ods. 3 citovaného článku ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) má obvinený právo na to, aby o jeho trestnom obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabraňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok ESLP vo veci Wemhoff v. Nemecko z 27. júna 1968).

Pokiaľ ide o primeranosť lehoty, v ktorej má byť vec obvineného prejednaná, je pojem primeraná lehota relatívny. Neexistuje žiadna absolútne stanovená doba, ktorej prekročenie by bolo automaticky kvalifikované ako doba neprimeraná. Primeranosť doby konania (...) sa posudzuje podľa konkrétnych okolností prípadu (napr. rozsudok EŠLP vo veci König v. Nemecko z 28. júna 1978).

Čas na konanie bez zbytočných prieťahov spravidla nemožno vyjadriť numericky. Obvykle neexistuje časová hranica, uplynutím ktorej postup súdu môže mať povahu prieťahov v konaní (napr. I. ÚS 137/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ (II. ÚS 61/98), pričom „k naplneniu práva na súdnu ochranu v rozhodovaní o veci samej dochádza zásadne právoplatným rozhodnutím...“ (I. ÚS 44/99, IV. ÚS 68/02).

Pri posudzovaní, či vo veci došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú povaha konania, teda právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka konania a spôsob, akým súd vo veci postupoval.

Povahou konania je potrebné rozumieť nielen jeho zložitosť alebo naopak jednoduchosť na jednej strane, ale aj jeho význam pre obvineného na strane druhej.

Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľa, vo všeobecnosti platí, že doba trestného konania sa posudzuje prísnejšie, než doba konania v občianskoprávných veciach, a to vzhľadom na dôsledky trestného konania pre obvineného [obmedzenie práv a slobôd, vplyv na povest', postavenie v zamestnaní a pod. (napr. rozsudok EŠLP vo veci Bagetta v. Taliansko z 25. júna 1987)].

1. Čo sa týka kritéria „zložitosť vecí“, ústavný súd po oboznámení sa s vyjadreniami účastníkov a obsahom spisu okresného súdu konštatuje, že trestnú vec sťažovateľa [obvinenie z trestného činu obmedzovania osobnej slobody podľa ustanovenia § 231 ods. 1 a 4 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (Trestný zákon účinný do 31. decembra 2005) - ďalej len „Trestný zákon“ a trestného činu vydierania podľa ustanovenia § 235 ods. 1 a 2 písm. d) Trestného zákona] možno hodnotiť po právnej a skutkovej stránke ako štandardnú, teda nevykazujúcu známky mimoriadnej zložitosti. I keď na právnu a skutkovú zložitosť veci poukázal okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti, jeho vyjadrenie ústavný súd nemohol akceptovať aj vzhľadom na to, že neuviedol bližšie dôvody, ktoré by poukazovali na zložitosť veci.

2. Pri skúmaní veci podľa kritéria „správanie sťažovateľa“ dospel ústavný súd k záveru, že v napadnutom konaní sa nevyskytli také okolnosti, ktoré by mali byť pripísané na vrub sťažovateľovi v súvislosti s prietiahmi v konaní, a preto nemohol akceptovať vyjadrenie okresného súdu, že sťažovateľ sa podieľal na predĺžení tohto konania svojimi návrhmi na vylúčenie sudcov a žiadosťami o prepustenie z väzby na slobodu. Je síce pravdou, že konanie sa jeho návrhmi na vylúčenie sudcov a žiadosťami o prepustenie z väzby (aj častými výmenami obhajcov) čiastočne predlžovalo v dôsledku toho, že spis sa viackrát nachádzal na krajskom súde a najvyššom súde, ale na druhej strane nekonanie okresného súdu vo veci samej nemalo pôvod v konaní sťažovateľa, ktorý len využíval svoje procesné oprávnenia v trestnej veci.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v napadnutom konaní a konštatoval, že v takej pre sťažovateľa významnej veci, akou je trestnoprávne konanie, okresný súd čiastočne aj svojou nečinnosťou, ale najmä neefektívnou činnosťou spôsobil neúmerne predĺženie konania. Aj keď okresný súd na pojednávaniach už v apríli, júni a júli 2004 vypočul sťažovateľa a niektorých svedkov, ďalšie pojednávanie, na ktorom vyhlásil rozsudok v trestnej veci, bolo uskutočnené až 11. apríla 2007. Okresný súd sťažovateľa odsúdil na trest odňatia slobody v trvaní 6 rokov nepodmienečne pri zaradení

do II. nápravno výchovnej skupiny, avšak proti rozsudku podal sťažovateľ odvolanie, v dôsledku čoho sa vec v súčasnosti nachádza na krajskom súde.

Takýto postup nemôže ospravedlniť ani to, že okresný súd v období pred týmto pojednávaním rozhodoval o opakovaných žiadostiach sťažovateľa o prepustenie z väzby a o jeho návrhoch na vylúčenie sudcov z konania. Táto rozhodovacia činnosť nie je konaním vo veci samej, a preto nemôže viesť k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa.

Z ústavnoprávneho hľadiska je potrebné zdôrazniť, že s ohľadom na uvedené okolnosti prípadu je neakceptovateľné a ničím neospravedlniteľné, aby konanie v trestnej veci nebolo ani po viac ako 3 rokoch trvania právoplatne skončené.

Ústava vo svojom siedmom oddiele druhej hlavy v rámci úpravy práva na súdnu ochranu osobitný význam pripisuje tomu, aby sa spravodlivosť nevykonávala s oneskorením, ktoré by mohlo ohroziť právo na súdnu ochranu vo svojej podstate, a tým aj dôveryhodnosť justície. Ústava takto zaviazala predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti na prijatie príslušných opatrení umožňujúcich prerokovanie napadnutých vecí bez zbytočných prietáhov, a tým aj vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote (I. ÚS 39/00, I. ÚS 55/02).

S poukazom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 1 T 38/2004 bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Sťažovateľ ďalej žiadal, aby ústavný súd okrem vyslovenia porušenia jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy uložil okresnému súdu konať a prerokovať vec vedenú pod sp. zn. 1 T 38/2004 bez zbytočných prietáhov.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby v označenej trestnej veci konal bez zbytočných prietáhov.

Sťažovateľ sa domáhal aj priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 200 000 Sk, ktoré odôvodnil dôvodmi uvedenými v sťažnosti.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa čl. 127 ods. 1 ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Z citovaného textu ústavy a zákona o ústavnom súde vyplýva, že ústavný súd môže, avšak nemusí priznať primerané finančné zadosťučinenie.

Ústavný súd považoval v tomto prípade konanie a nález ústavného súdu, najmä výrok o porušení základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj výrok, ktorým prikázal okresnému súdu v predmetnej veci konať bez zbytočných prietáhov, a výrok o úhrade trov konania, za dostatočnú ochranu označených práv sťažovateľa. Preto rozhodol, že sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ktoré si uplatnil v sume 200 000 Sk, nepriznáva.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. B. Keďže ústavný súd na základe žiadosti sťažovateľa a po splnení podmienok ustanovil sťažovateľovi právneho zástupcu na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť ustanovenému právnenému zástupcovi trovy konania v sume 8 936 Sk. Sťažovateľ požadoval úhradu za štyri úkony právnej služby v sume 11 604 Sk.

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde sa na konanie pred ústavným súdom použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Podľa § 148 ods. 1 OSP štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet Kancelárie ústavného súdu do dvoch mesiacov od doručenia tohto rozhodnutia.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2005, ktorá bola 16 381 Sk a za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a spísanie sťažnosti urobené v roku 2006) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v sume 2 730 Sk (za jeden úkon právnej služby) a 2 x 164 Sk režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) a jeden úkon právnej služby urobený v roku 2007 (vyjadrenie advokáta k stanovisku okresného súdu) v sume 2 970 Sk a k tomu 178 Sk ako režijný paušál. Spolu úhrada trov konania predstavuje sumu 8 936 Sk.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.